

Верховний
Суд

РАТИФІКАЦІЯ УКРАЇНОЮ СТАМБУЛЬСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ: ВПЛИВ НА ПОЛОЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ПРО КРИМІНАЛЬНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО

Надія Стефанів

Суддя Верховного Суду,

президентка ГО «Всеукраїнська асоціація жінок-суддів»

Стамбульська конвенція ЯК ОСНОВА ДЛЯ ЗМІН

- Конвенція про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству (Стамбульська конвенція) прийнята Радою Європи у 2011 році
- Набула чинності у 2014 році
- Ратифікована державами
- Підписана Україною у 2011 році
- Ратифікована Україною у 2022 році

Основні принципи конвенції

Три основні принципи:

- Принцип належної уваги з боку держави – ст.5
реалізація політики запобігання, захисту та переслідування
- Підхід, зосереджений на постраждалих особах
концентрація навколо прав та потреб постраждалої особи,
реформування системи кримінального правосуддя
- Принцип міжвідомчої координації
втілення комплексного реагування на НЖ/ДН
держустановами та ГО

Три напрями діяльності

1. ЗАПОБІГАННЯ

структурний характер, історично нерівне співвідношення сил між жінками та чоловіками, передбачає руйнування гендерних стереотипів і дискримінації щодо жінок

2. ЗАХИСТ

забезпечує держава, послуги підтримки та доступ до інформації про них, приписи, притулки, оцінка ризиків та відновлення

3. ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Криміналізація всіх форм насильства стосовно жінок

Три напрями діяльності

3. ПЕРЕСЛІДУВАННЯ

Криміналізація всіх форм насильства стосовно жінок

Ефективне розслідування будь-яких заяв про нж/дн:

- можливість переслідування тяжких форм насильства без подання жертвою заяви
- заборона обов'язкового застосування до процесів або винесення вироків альтернативного вирішення спорів

Зобов'язання накладення ефективних, пропорційних та переконливих санкцій

Визначення обтяжуючих покарання обставин під час ухвалення вироку

Відсутність гендерних стереотипів в судових рішеннях

Цілі Стамбульської конвенції

Стратегічний план імплементації цілей Стамбульської конвенції у законодавство України

- сприятиме комплексному та узгодженому шляху імплементації
- дозволить встановити покроковий механізм імплементації
- налагодить співпрацю держави та громадянського суспільства

Також сприятиме: встановленню рівних прав для чоловіків і жінок; викоріненню всіх видів дискримінації щодо жінок; захисту й допомогі всім, хто постраждав від насильства; міжнародній співпраці, спрямованій проти зазначених видів насильства; наданні допомоги організаціям і правоохоронним органам у співпраці одне з одним задля викорінення насильства щодо жінок та домашнього насильства.

Цілі Стамбульської конвенції

Країна має криміналізувати:

- психологічне насильство;
- переслідування (сталкінг);
- фізичне насильство;
- сексуальне насильство (включно зі зґвалтуванням, що передбачає різні види сексуальних активностей з особою без її згоди);
- примусовий шлюб;
- жіноче обрізання;
- примусовий аборт;
- примусову стерилізацію

Закон України 2017 року – досвід застосування

7 грудня 2017 року ВРУ було прийнято Закон України «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який набрав чинності 7 січня 2018 року

зміни до ст. 173-2 КУпАП, було доповнено ст. 39-1

зміни до ЦПК України - розділ 4 кодексу було доповнено главою 13 «Розгляд судом справ про видачу і продовження обмежувального припису»

ЗУ «Про охорону дитинства» доповнили визначенням поняття «жорстоке поводження з дитиною»

зміни до ЗУ «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків»

Закон України 2017 року – досвід застосування

пункт 10 частини другої статті 115 КК України викладено в такій редакції:

"10) поєднане із зґвалтуванням або сексуальним насильством";

абзац перший статті 116 викласти в такій редакції:

"Умисне вбивство, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, зумовленому жорстоким поведженням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведження з боку потерпілого"

Закон України 2017 року – досвід застосування

абзац перший частини першої статті 121 викладено в такій редакції:

"1. Умисне тяжке тілесне ушкодження, тобто умисне тілесне ушкодження, небезпечне для життя в момент заподіяння, чи таке, що спричинило втрату будь-якого органу або його функцій, каліцтво статевих органів, психічну хворобу або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш як на одну третину, або переривання вагітності чи непоправне знівечення обличчя

9) абзац перший статті 123 викладено в такій редакції:

"Умисне тяжке тілесне ушкодження, вчинене в стані сильного душевного хвилювання, викликаного жорстоким поведінням, або таким, що принижує честь і гідність особи, а також за наявності системного характеру такого поведіння з боку потерпілого

Закон України 2017 року – досвід застосування

Стаття 151-2. Примушування до шлюбу

Стаття 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації

Стаття 152. Зґвалтування

Стаття 153. Сексуальне насильство

Стаття 154: ч.1. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою

Закон України 2017 року – досвід застосування

Стаття 151-2. Примушування до шлюбу

Стаття 134. Незаконне проведення абортів або стерилізації

Стаття 152. Зґвалтування

Стаття 153. Сексуальне насильство

Стаття 154: ч.1. Примушування особи без її добровільної згоди до здійснення акту сексуального характеру з іншою особою

Справа «Опуз проти Туреччини» (Opuz v. Turkey), рішення від 9.06.2009 року

- невиконання державою обов'язків із імплементації системи покарань за домашнє насильство та заходів щодо захисту жертв насильства
- не надання державою ефективного захисту жінкам
- гендерне насильство є формою дискримінації згідно з Європейською конвенцією
- порушення статті 2 у зв'язку з вбивством тещі, статті 3 у зв'язку з нездатністю держави захистити жінку від жорстокого поводження з боку чоловіка та статті 14 у поєднанні зі статтями 2 і 3, оскільки насильство мало гендерну природу

Координація дій та розширення юрисдикції

- Створення державного органу, який би координував діяльність щодо імплементації
- Встановлення юрисдикції України над правопорушеннями за межами України проти українських громадян та в Україні - іноземцями
- Регулярний обмін інформацією про практику та підходи, використовувані для кращого впровадження норм Стамбульської конвенції

Необхідність змін у законодавстві України

Розроблення змін до Кримінального кодексу України

Криміналізація гендерно зумовленого насильства

Криміналізація переслідування (сталкінгу)

Криміналізація каліцтва жіночих геніталій

Необхідність змін у законодавстві України

- Вдосконалення диспозицій статей КК України на підставі правозастосування
- Аналіз проблемних питань, термінології та оціночних понять
- Приведення їх у відповідність з положеннями Стамбульської Конвенції

Принцип міжвідомчої координації

Крім зазначеного вище:

- Проведення моніторингу законів та процесуальних норм, що дискримінують жінок
- Внесення обґрунтованих пропозицій щодо їх скасування
- Оновлення навчального курсу для суддів щодо розгляду справ, пов'язаних з домашнім та гендерно-зумовленим насильством

Принцип міжвідомчої координації

- Проведення вебінарів для суддів та працівників судів щодо вивчення положень Стамбульської конвенції
- Розробка методичних рекомендацій щодо застосування норм Стамбульської конвенції, як частини національного законодавства, в судових рішеннях

Верховний
Суд

Дякую за увагу!